

วิสัยทัศน์ต่อธุรกิจการขนส่งและโลจิสติกส์ของไทย ในวงล้อมของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community)

ดร.นันทิ สุทธิการณภัย

ศิวนัส อรรฐาเมศร์

ในการประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) ครั้งที่ 9 นั้นได้มีการเห็นชอบให้ประเทศต่างๆ ในอาเซียนรวมตัวเป็น AEC ภายในปี ค.ศ. 2020 (พ.ศ. 2563) ซึ่งจะประกอบด้วยความร่วมมือกันในสามด้านหลัก ได้แก่ ประชาคมความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Security Community - ASC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community - AEC) และ ประชาคมสังคม-วัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community - ASCC) เป้าหมายของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนคือการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจ โดยจะมี ตลาดและฐานการผลิตร่วมกัน (single market and single production base) และมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน เงินทุน และแรงงานฝีมืออย่างเสรี ในการนี้ผู้นำอาเซียนได้เห็นชอบให้เร่งรัดการรวมกลุ่มสินค้าและบริการสำคัญ 11 สาขา เป็นสาขานำร่อง โดยมีประเทศสมาชิกรับผิดชอบในการจัดทำ Roadmap ในแต่ละสาขา ได้แก่ **ไทย:** ท่องเที่ยวและการบิน **พม่า:** สินค้าเกษตรและสินค้าประมง **อินโดนีเซีย:** ยานยนต์และผลิตภัณฑ์ไม้ **มาเลเซีย:** ยางและสิ่งทอ **ฟิลิปปินส์:** อิเล็กทรอนิกส์ **สิงคโปร์:** เทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง และการบริการด้านสุขภาพ กลุ่มประเทศอาเซียนได้ประกาศชัดเจนให้ปี พ.ศ. 2558 เป็นปีเป้าหมายในการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และได้วางแผนงานในการเปิดเสรีภาคบริการใน 5 สาขา ได้แก่ สาขาสุขภาพ สาขาท่องเที่ยว สาขาคอมพิวเตอร์และโทรคมนาคม สาขาขนส่งทางอากาศภายในปี พ.ศ. 2553 และสาขาโลจิสติกส์ ภายในปี พ.ศ. 2556

ผลกระทบของไทยจากการเปิดเสรีภาคบริการมีทั้งบวกและลบต่อผู้ประกอบการในประเทศ เนื่องจากการเปิดเสรีจะมีผลให้สินค้า บริการ และการลงทุนเคลื่อนย้ายไปมาอย่างเสรีโดยไม่ได้จำกัดอยู่ที่พรมแดนของประเทศใดประเทศหนึ่ง ส่งผลให้ผู้ผลิตและเจ้าของกิจการในประเทศมีโอกาสที่จะโดนคู่แข่งจากต่างชาติมารุกรานและแย่งส่วนแบ่งการตลาดในประเทศไป ในขณะที่เดียวกันผู้ผลิตและเจ้าของกิจการในประเทศไทยก็มีโอกาสที่จะรุกเข้าไปแย่งส่วนแบ่งทางการตลาดในประเทศอื่นในอาเซียนได้เหมือนกัน ตัวอย่างเช่น อาจมีโรงพยาบาลของสิงคโปร์ เข้ามาเปิดดำเนินงานอยู่ในประเทศไทย เพื่อแย่งส่วนแบ่งลูกค้าต่างชาติที่มาใช้บริการในไทย อีกทั้งสามารถลดต้นทุน และเพิ่มกำไรด้านการดำเนินงานจากค่าแรงงานที่ถูกกว่า ในทำนองเดียวกัน บริษัทนำเข้าจากจีนอาจเข้ามาเปิดบริษัทในไทยเพื่อรับนักท่องเที่ยวจากจีนโดยตรง โดยไม่ต้องเสียค่าหัวคิวให้กับบริษัทท่องเที่ยวของไทย ในส่วนของบริษัทที่ให้บริการด้านโลจิสติกส์เองนั้น บริษัทโลจิสติกส์ของไทยอาจจะไปเปิดสาขาและสร้างคลังสินค้าในประเทศลาว พม่า ก็เป็นไปได้ ซึ่งแน่นอนว่าการแข่งขันย่อมจะรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ และผู้ประกอบการใดที่มีวิสัยทัศน์ มีการปรับตัวที่ดี ก็สามารถที่จะขยายตลาดไปลงทุนเพิ่มในต่างประเทศได้ ในขณะที่ผู้ประกอบการที่มีต้นทุนที่สูงและประสิทธิภาพในการดำเนินงานต่ำกว่าคู่แข่งจากต่างชาติก็มีสิทธิเก็บกระเป๋าและปิดกิจการลง

อย่างไรก็ตาม ในส่วนของผู้บริโภคในประเทศ การเปิดเสรีทางการบริการ¹ จะส่งผลกระทบต่อคนในประเทศ เพราะผู้บริโภคมักจะมีทางเลือกที่มากขึ้น มีโอกาสที่จะบริโภคสินค้าและบริการที่ถูกกลง และมีคุณภาพดีขึ้นอันเนื่องมาจากการแข่งขันกันของผู้ประกอบการที่จะเข้มข้นขึ้น แม้กระนั้นยังมีนักวิชาการบางส่วนที่กังวลว่าการเปิดเสรีจะมีผลทำให้การจ้างงานในประเทศลดลงเนื่องจากการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่น ซึ่งในความเป็นจริงความกังวลนี้จะไม่ส่งผลกับสินค้าประเภทบริการเพราะลักษณะพิเศษของสินค้าบริการจะต้องมีคนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินงาน ไม่สามารถที่จะผลิตจากที่หนึ่งแล้วส่งต่อไปยังอีกที่หนึ่งได้ ดังนั้น การเปิดเสรีทางการบริการในระยะนี้จึงยังไม่ส่งผลต่อการลดการจ้างงานของคนในประเทศ

การเปิดเสรีในสินค้าและบริการตามประชาคมอาเซียนจะมีผลให้ประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนมีการติดต่อแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้ากันมากขึ้นอย่างกว้างขวาง และจะส่งผลต่อปริมาณความต้องการด้านการบริการทางโลจิสติกส์ที่จะมีเพิ่มขึ้นตามมา ส่วนที่ว่าใครจะเป็นคนชิงเค้กก่อนที่เพิ่มขึ้นมานั้นคงขึ้นอยู่กับความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการในประเทศไทยและความสามารถของผู้ประกอบการที่เป็นคู่แข่งที่มาจากประเทศอื่น

ผู้ประกอบการที่ต้องการจะขยายตลาดไปภายในภูมิภาคอาเซียนควรมีการจัดเตรียมทำแผนกลยุทธ์ของการขยายการบริการทางด้านโลจิสติกส์อย่างครบวงจรในภูมิภาคอาเซียน จากที่เคยมุ่งเน้นแค่การขนส่งและบริการโลจิสติกส์ภายในประเทศจนไปสิ้นสุดที่เขตชายแดนไทย ก็เปลี่ยนมุมมองมาเป็นอาเซียนคือประเทศเดียวตลาดเดียว และมุ่งจัดระบบการให้บริการโลจิสติกส์ที่สามารถทำให้บริษัทขนย้ายสินค้าจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งในอาเซียนด้วยต้นทุนที่ต่ำสุด และภายในระยะเวลาที่ลูกค้าต้องการ ตัวอย่างเช่น การตั้ง Hub และคลังสินค้าในเวียงจันทน์ของลาว อาจจะดีกว่าและมีประสิทธิภาพกว่าการตั้ง hub และคลังสินค้าในเชียงใหม่ การขนส่งสินค้าทางถนนจากไทยไปเวียดนามอาจจะคุ้มกว่าการขนส่งสินค้าหลายหมวดจากทางรถไฟภายในไทยก่อนแล้วส่งต่อทางถนนเข้าไปในเวียดนาม นอกจากนี้ผู้ประกอบการจะต้องมีการวางแผนในเรื่องของการทำการตลาดในการเข้าไปเจาะลูกค้าอื่นในอาเซียน อาจต้องมีการตั้งสำนักขายและศูนย์บริการอยู่ตามเมืองใหญ่ในประเทศต่าง ๆ และต้องมีการทำวิจัยตลาดเพื่อดูความถึงความต้องการเฉพาะเจาะจงของท้องถิ่นนั้นๆ ส่วนการวิจัยทางโลจิสติกส์นั้นควรทำโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า ตลาดมีอยู่ตลาดเดียวนั้นก็คือตลาดอาเซียน และบริษัทจะทำอย่างไรให้ต้นทุนรวมทั้งหมดของการส่งสินค้าไปมาภายในอาเซียนมีต้นทุนต่ำที่สุด

สำหรับผู้ประกอบการที่ไม่คิดจะขยายตลาดไปในส่วนอื่นของอาเซียน ควรจะมีการวางแผนตั้งรับและปรับตัวเพื่อให้พร้อมกับการแข่งขันจากบริษัทต่างประเทศที่อาจมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยกว่า ระบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพกว่า ผู้ประกอบการในประเทศจะต้องค้นหา สร้าง และสนับสนุนความสามารถในการแข่งขันที่ตนเองมี และตอบโจทย์ให้ได้ว่าทำไมลูกค้ายังเลือกใช้บริการของเราอยู่ ควรจะมีการวางแผนในระยะกลางและยาวว่าทำอย่างไรธุรกิจของเราจึงจะสามารถแข่งขันกับคู่แข่งจากต่างชาติได้ และควรมีการแบ่งงบประมาณในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของตนเองเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและลดต้นทุนการดำเนินงานที่ไม่จำเป็นลง

¹ การเปิดเสรีภาคบริการใน 5 สาขา ได้แก่ สาขาสุขภาพ สาขาท่องเที่ยว สาขาคอมพิวเตอร์และโทรคมนาคม สาขาขนส่งทางอากาศภายในปี พ.ศ. 2553 และ สาขาโลจิสติกส์ภายในปี พ.ศ. 2556

แทนที่จะมุ่งเน้นแค่การแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า นอกจากนี้ ผู้ประกอบการอาจสร้างเครือข่ายกับบริษัทโลจิสติกส์ข้ามชาติอื่นๆ ในการให้บริการโลจิสติกส์ร่วมกัน (Alliance) เช่น บริษัทในไทยทำความตกลงร่วมกับบริษัทขนส่งในลาวและเวียดนาม เพื่อทำการขนส่งสินค้าจากต้นทางไทยไปถึงเวียดนามให้กับลูกค้าโดย ลูกค้าไม่จำเป็นต้องติดต่อกับบริษัทหลายบริษัทซึ่งอาจสร้างความวุ่นวายและสับสน

จะเห็นได้ว่า ข้อตกลงประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีผลกระทบทั้งทางบวกและลบต่อผู้ประกอบการขนส่งและโลจิสติกส์ในไทย โดยผู้ประกอบการที่มีวิสัยทัศน์ที่ดี มีการวางแผนเตรียมตัวต่อการเปิดเสรี มีการปรับตัวที่ดี จะมีโอกาสขยายตลาดได้เพิ่มขึ้นจากการเปิดเสรีนี้ แต่ผู้ประกอบการใดที่ไม่มีการวางแผน ขาดการเตรียมตัวที่ดี และขาดความยืดหยุ่น ก็มีสิทธิที่จะโดนคู่แข่งจากต่างชาติซึ่งมีเทคโนโลยีที่ดีกว่าและต้นทุนการดำเนินงานที่ต่ำกว่าแย่งตลาดไป และอาจต้องปิดกิจการลงในที่สุด